

Тенденции на емпатийността в България

Светломир Пенев

Trends in Bulgaria empathy: A study of the extent of empathy between 143 randomly selected people using problem-situational test. Empathy capabilities of the respondents have a good level, but unequal to the relationship expressed in different age groups hora. least they are expressed in terms of children and most-in attitudes toward the elderly.ol:

Key words:empathy, test,age

Емпатията, като форма на отношение между хората, е предмет на сериозни и многобройни изследвания в областта на педагогиката и психологията. За да бъде разширена информацията по тази тема на българска почва, бе предприето изследване на емпатийните възможности на контингент от 143 души с помощта на разработен от автора тест(вж.приложенията).Тестът се състои от три случки, предполагащи вживяването на изследваните съответно, в преживяванията на деца-ученици от 3 клас(случка А);на връстници – студенти(случка Б) и на по-възрастни хора (случка В).Всяка от тях съдържа в себе си конфликтна ситуация, чието развитие е прекъснато в решаващия момент.Изследваните лица трябва да продължат случките така, както те смятат ,че са приключили.

Дадените продължения се анализират от гледна точка на проявеното вживяване и душевното състояние на действащите лица и се разделят на емпатиен и неемпатиен тип.

Двата вида продължения се броят и се записват в специална таблица за всяко лице поотделно.След това, се извършва броене на емпатийните и неемпатийните продължения по всяка случка поотделно и общо за трите случки.

Очертава се и една група решения, които са неопределени. Те не съдържат продължение на случката, а нормативни съждения, как би трябвало да се постъпи в дадения случай.Този тип продължения се приемат като признак, че изследваното лице не е разбрало задачата, която му се поставя, или не може да я изпълни.

Резултати от изследването

Таблица 1

Случка А		
	Брой	Отн. дял
Е	45	31%
Н	93	65%
неопр.	5	3%
Общо изследвани	143	100,00%

(Е означава емпатиен тип решение;Н-неемпатиен;неопр.-неопределено решение)

Както се вижда, емпатията по отношение на по-малките (децата) е изразена при по-малко от една трета от изследваните, докато неемпатийните продължения са значително повече – близо две трети. Неопределените продължения са малко, следователно, случката е добре разбрана от изследваните.

Следва да бъде направено заключение,че у изследваните лица емпатийността по отношение на децата не е развита в достатъчна степен. Младите хора трудно съпреживяват детските вълнения, радостта им, желанието им за игра и това е предпоставка за недостатъчно добро развитие на отношенията между възрастни и деца, по-специално – между деца и родители и учители и ученици.

Таблица №2

Случка Б		
Б	Брой	Отн. дял
е	81	56,64%
н	53	37,06%
неопр.	9	6,29%
Общо	143	100,00%

При тази случка, съотношението на решенията е противоположно на предишната – тук повече от половината продължения са емпатийни, неемпатийните са малко повече от една трета, по-висок и делът на онези, които не са изпълнили задачата.

Очевидно, вживяването в преживяванията и потребностите на връстниците е най-лесно, което може да бъде обяснено с еднаквите възрастови особености, приблизително еднаквото социално положение на преобладаващата част от изследваните лица, както и с общите нужди и потребности – изследвани са предимно студенти, ученици и съвсем малко по-възрастни хора.

Таблица №3

Случка В		
В	Брой	Отн. дял
е	86	60,14%
н	33	23,08%
неопр.	24	16,78%
общо	143	100,00%

При тази случка, делът на емпатийните решения е най-висок, в сравнение с предишните две. Съответно на това, делът на неемпатийните е най-нисък, но има твърде значителен дял неправилни продължения, което показва, че психологическата задача тук се е оказала най-трудна за решаване.

Следва да се заключи, че емпатийните възможности по отношение на по-възрастните (респ.-родителите), са най-силно развити.

Таблица №4

Всички случки заедно		
	Брой	Отн. дял
е	212	49,42%
н	179	41,72%
неопр.	38	8,86%
общо	429	100,00%

Общият преглед на продълженията показва приблизително равенство на емпатийните и неемпатийните продължения, като емпатийните имат леко преимущество. Има и неопределени продължения, които са сравнително малко, но показват, че за една част от изследваните, задачата е останала неясна или непосилна за решаване.

С цел да бъде изяснена степента на различие между разпределенията на отговорите по трите случки от теста, бе извършена и статистическа обработка на получените резултати. Бе използван критерият хи-квадрат за изследване на различие между разпределенията. Подборът се основаваше на характера на данните – дискретни величини в достатъчно голямо количество.

За изследване на корелационната зависимост между същите разпределения, бе използван коефициентът на контингенция С, който е произведен на хи-квадрат.

Таблица №5

Сравнение А-Б		Сравнение А-В		Сравнение Б-В	
хи-кв.емп.	47,9664574	хи-кв.емп.	143,6790924	хи-кв.емп.	143,6790924
степени на свобода	2	степени на свобода	2	степени на свобода	2
хи-кв.крит	5.991	хи-кв.крит	5.991	хи-кв.крит	5.991
Различие	значимо	Различие	значимо	Различие	значимо

Както се вижда, между трите разпределения съществува статистически значима (не случайна) разлика. Това потвърждава, че наистина, емпатийното отношение към връстниците, е по-силно изразено, отколкото това към децата, а това към възрастните – по-силно изразено, отколкото към деца и връстници.

Таблица №6

Контингенция А-Б		Контингенция А-В		Контингенция Б-В	
С	0,50117601	С	0,707943792	С	0,707943792
вид	умерена	вид	значителна	вид	значителна

Стойностите на коефициента С също така показват, че между отделните разпределения съществува корелационна връзка, която е еднакво силна между отношенията връстници към връстници и по-млади към по-стари и по-слабо изразена в отношението млади към деца.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като общо заключение, можем да изтъкнем, че емпатийните възможности на изследваните лица са на добро равнище, но са нееднакво изразени в отношенията към различните възрастови групи хора.

Най-слабо са изразени те по отношение на децата, а най-силно в отношението към възрастните хора. Очевидно, най-трудно за възрастния човек е да навлезе в душевния свят на детето. Като се има предвид, че основата част от изследваните са студенти от педагогическите специалности и млади хора във възрастния период 20-30 г., това е неблагоприятна тенденция. Тя показва, че младите учители трудно ще общуват с учениците си, а въобще-възрастните хора трудно навлизат в душевния свят на децата и това пречи на нормалното взаимоотношение между поколенията. Слабата емпатийност по отношение на децата поражда конфликти в отношенията с по-големите от тях – учители и родители. Така се затруднява възпитателната функция на възрастните се пречи на обмена на социална информация, която е необходима за изграждането на личността.

ЛИТЕРАТУРА

- [1]Иванов ,Иван Петков Педагогическото изследване 1993 : Глаукс
[2]Милenkова ,Валентина Учителят.Социологически портрет 1997
: Образование ООД
[3]Пенев, Светломир Емпатийни възможности на студентите.педагози, Русе ,
Русенски университет, 2000
[4]Радев ,Пламен Теории на училищното възпитание в контекста на теориите за
личността 2003
[5]Тотева ,Мариана, Александър Лакюрски Методи за психолого-педагогическо
проучване на ученика 1992 : СУ Климент Охридски

За контакти:

Доц. д-р Светломир Пенев Русенски университет «А.Кънчев», Факултет ПНО,
Катедра ППИ 087 72 898 11 e-mail renew@mail.ru